

Μάθημα: : ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΓΝΩΣΤΟ)

Τάξη: Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ημερομηνία: 04/01/2026

Καθηγητές: ΛΥΚΟΥΡΕΝΤΖΟΥ ΤΙΝΑ

Όνοματεπώνυμο:

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Πολιτικά,

α' απόσπασμα (Θ 2, 1-4)

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινάς)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν.

β' απόσπασμα (Α 2, 15-16)

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῶων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1.α. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις γράφοντας τη λέξη “Σωστό”, αν είναι σωστή ή τη λέξη “Λάθος”, αν είναι λανθασμένη με βάση το αρχαίο κείμενο. Για καθεμία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει.

1. Η πολιτεία πρέπει να εξειδικεύει το περιεχόμενο της παρεχόμενης παιδείας στον κάθε πολίτη.
2. Όλοι συμφωνούν με το τι είναι αρετή, αλλά διαφωνούν στον τρόπο άσκησής της.
3. Τα φυσικά όπλα του ανθρώπου του παρέχουν μεγάλες δυνατότητες να προκαλέσει και το κακό.

A1.β.

- i. *πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτάς τινας* : Σε ποια λέξη ή φράση του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία **ταῦτα**;
- ii. *ὄσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν διάνοιαν*: ποιον ὄρο/όρους του αρχαίου κειμένου προσδιορίζει η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση;
- iii. *καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς*: Πού αναφέρονται οι αντωνυμίες **αὐτὴν, αὐτῆς**;
- iv. *οἷς ἐπὶ τάναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα*: Πού αναφέρεται η αντωνυμία **οἷς**;

Μονάδες 10 (6+4)

B1. *Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας... ἄσκησιν αὐτῆς*). Λαμβάνοντας υπόψη το χωρίο του **α' αποσπάσματος** και το **β' απόσπασμα** του πρωτότυπου κειμένου να εξηγήσετε γιατί ο Αριστοτέλης θεωρεί επιτακτική την ανάγκη να ρυθμίσει ο νομοθέτης όσα σχετίζονται με την παιδεία της πόλεως.

Μονάδες 10

B2. *«ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι... ἢ τὴν διάνοιαν»*: Στο α' απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου ο Αριστοτέλης δίνει τους βασικούς στόχους που κατά τη γνώμη του πρέπει να έχει η παιδεία. Στο κείμενο που ακολουθεί ο Ισοκράτης εξηγεί ποιος είναι κατά τη γνώμη του ο ορθώς πεπαιδευμένος άνδρας. Να συγκρίνετε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προτείνει ο Αριστοτέλης με αυτό που φαίνεται να επιδοκιμάζει ο Ισοκράτης στο παρακάτω κείμενο ως προς τις βασικές τους αρχές.

Αφού αποδοκιμάζω τις τέχνες, τις γνώσεις και τις άλλες ικανότητες, ποιους τότε ονομάζω μορφωμένους; Πρώτα πρώτα αυτούς που χειρίζονται καλά τα ζητήματα που τους παρουσιάζονται κάθε μέρα και αυτούς που έχουν ορθή άποψη για τις περιστάσεις και μάλιστα τέτοια που να μπορεί να βάζει ως στόχο και να πετυχαίνει τις περισσότερες φορές το συμφέρον. Έπειτα, εκείνους που συμπεριφέρονται κατά τρόπο αρμόζοντα και δίκαιο σε όσους πλησιάζουν, εκείνους που υπομένουν καλόκαρδα και εύκολα τη δυσάρεστη και ενοχλητική συμπεριφορά των άλλων, ενώ οι ίδιοι φέρονται προς τους φίλους τους με τη μεγαλύτερη δυνατή επιείκεια και μετριοπάθεια. Ακόμη, μορφωμένους θεωρώ εκείνους που πάντοτε κυριαρχούν επί των ηδονών και δεν λυγίζουν μπροστά στις συμφορές, αλλά τις

αντιμετωπίζουν σαν άνδρες και όπως αξίζει στη φύση μας. Τέταρτον και το σπουδαιότερο, αυτούς που δεν τους διαφθείρουν οι επιτυχίες μήτε απαρνιούνται τον εαυτό τους μήτε γίνονται υπερόπτες, αλλά παραμένουν σταθερά άνθρωποι λογικοί και δεν ικανοποιούνται περισσότερο με τα αγαθά που έχουν χάρη στην εύνοια της τύχης παρά με εκείνα που αποκτούν εξ αρχής χάρη στον χαρακτήρα και τη φρόνησή τους. Για μένα, συνετοί, τέλειοι άνδρες και προικισμένοι με όλες τις αρετές είναι όσοι προσαρμόζουν τον εσωτερικό τους κόσμο όχι προς μια μόνο από αυτές τις ικανότητες αλλά προς όλες μαζί.

Ισοκράτους, *Παναθηναϊκός*, 30-32, Μτφρ. Α.Ι. Γιαγκόπουλος - Ζ.Ε. Μαλαθούνη.2012. *Ισοκράτης, "Παναθηναϊκός"*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Μονάδες 10

B3. α. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α' με τα στοιχεία της στήλης Β' (ορισμένα στοιχεία της στήλης Α αντιστοιχούν σε περισσότερα του ενός στοιχεία της στήλης Β):

Στήλη Α'	Στήλη Β'
<ol style="list-style-type: none"> 1. εύτυχία 2. Ηράκλειτος 3. εύβουλία 4. Αριστοτέλης 5. Δημόκριτος 	<ol style="list-style-type: none"> α. εὐδαιμονία ψυχῆς καὶ κακοδαιμονία β. ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν. γ. τὸ ἀκρότατον πάντων τῶν πρακτῶν ἀγαθῶν δ. ἡ ικανότητα νὰ σκέφτονται σωστά γιὰ τὶς ιδιωτικὲς καὶ δημόσιες υποθέσεις ε. εὐδαιμονία οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲν χρυσῶ στ. καθοριστικὴς σημασίας γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἡ καλὴ τύχη ἐνὸς ἀνθρώπου ζ. ἦθος ἀνθρώπων δαίμων

β. Να κατατάξετε τα παρακάτω γεγονότα κατά χρονολογική σειρά:

Ο Αριστοτέλης:

1. Φτάνει στην Αθήνα το 367 π.Χ. για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
2. Αναλαμβάνει την αγωγή του Αλεξάνδρου.
3. Γνωρίζει τον Πλάτωνα.
4. Συνθέτει μέρος από τα Πολιτικά και τα Ηθικά Νικομάχεια.
5. Διδάσκει στο Λύκειο.

Μονάδες 10

B4. α) Για καθεμιά από τις λέξεις του κειμένου που σας δίνονται στη στήλη Α, χρησιμοποιώντας την αντίστοιχη κατάληξη της στήλης Β, να γράψετε στο τετράδιό σας μια ετυμολογικά συγγενή λέξη της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, απλή ή σύνθετη.

Στήλη Α

ποιητέον

ὑπολαμβάνουσι

μανθάνειν

ἀμφισβητεῖται

μετέχειν

Στήλη Β

-τής

-σις

-μα

-θρον

-εῖον

β) Να βρείτε μέσα από το κείμενο ή να σχηματίσετε, όπου δεν υπάρχουν, τα **αντώνυμα** των αρχαίων ελληνικών λέξεων που ακολουθούν:

δῆλον

ἐλευθερίων

ἄχρηστον

χείριστον

ἀρετῆς

Μονάδες 10 (5+5)

Φιλοσοφοῦμεν γνησίως τε καὶ ἱκανῶς...